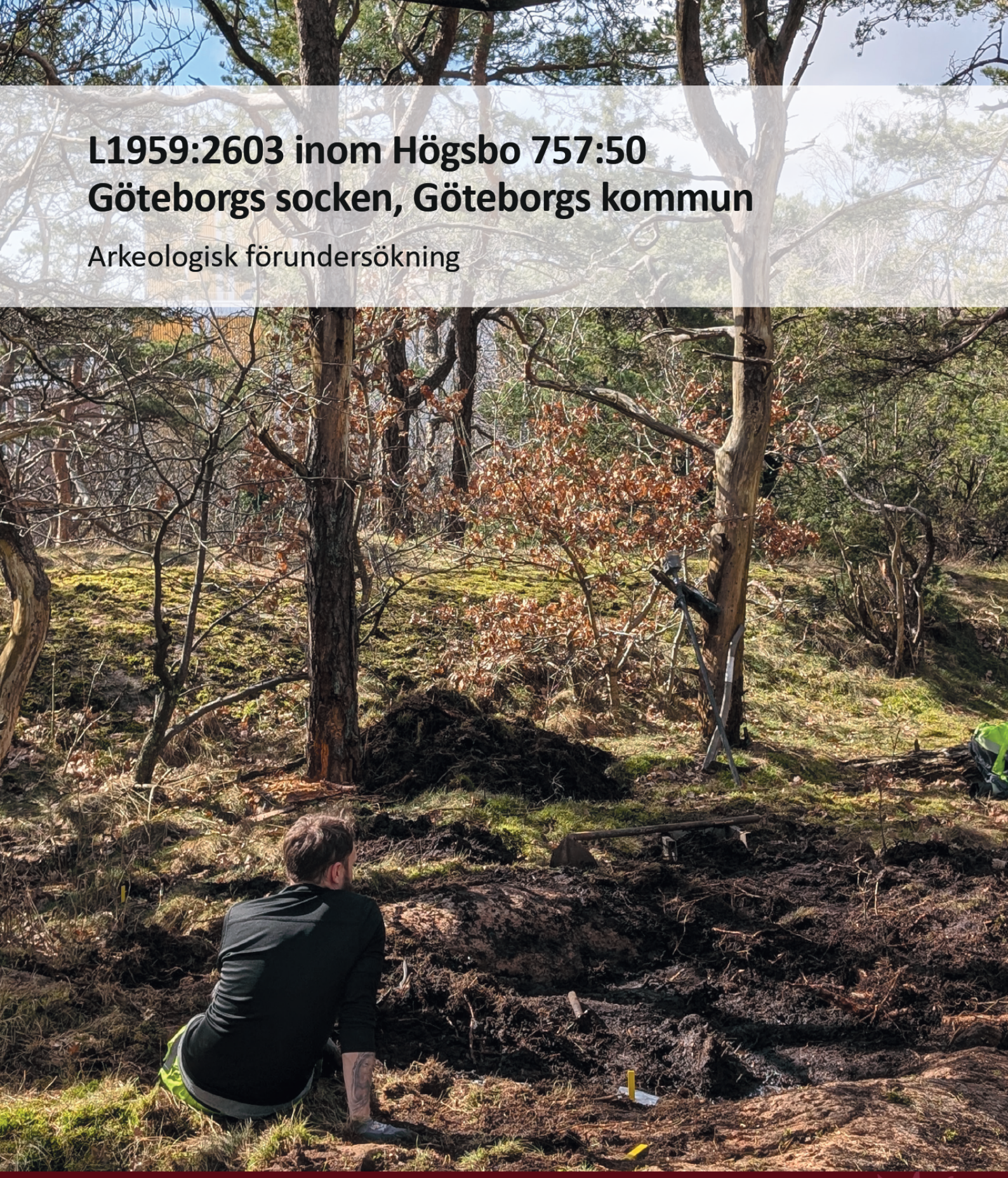
L1959:2603 inom Högsbo 757:50
Göteborgs socken, Göteborgs kommun

Arkeologisk förundersökning

RIO GÖTEBORG
NATUR- OCH KULTURKOOPERATIV

Cathrine Färnström & Daniel Söderberg
med bidrag av Johannes Nieminen

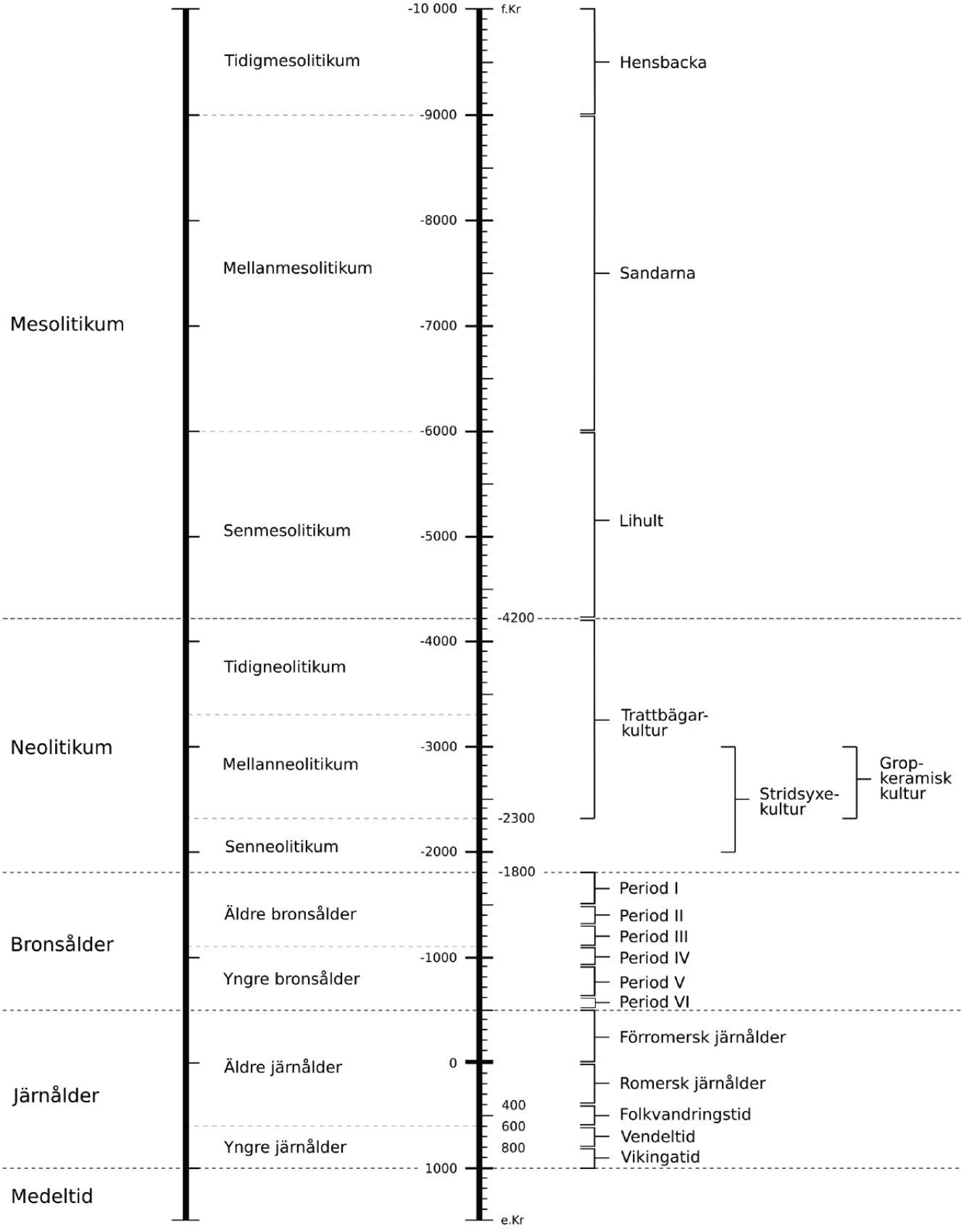
Rapport 2026:4

L1959:2603 inom Högsbo 757:50
Göteborgs socken, Göteborgs kommun

Arkeologisk förundersökning

Cathrine Färnström & Daniel Söderberg
med bidrag av Johannes Nieminen

RIO GÖTEBORG
NATUR- OCH KULTURKOOPERATIV

-10 000
f.Kr
Tidigmesolitikum
-9000
-8000
Mellanmesolitikum
Mesolitikum
-7000
-6000
Senmesolitikum
-5000
-4200
-4000
Tidigneolitikum
Neolitikum
-3000
Mellanneolitikum
-2300
Senneolitikum
-2000
-1800
Äldre bronsålder
Bronsålder
-1000
Yngre bronsålder
Äldre järnålder
0
Järnålder
400
600
Yngre järnålder
800
1000
Medeltid
e.Kr
Hensbacka
Sandarna
Lihult
Trattbägar-
kultur
Stridsyxe-
kultur
Grop-
keramisk
kultur
Period I
Period II
Period III
Period IV
Period V
Period VI
Förromersk järnålder
Romersk järnålder
Folkvandringstid
Vendeltid
Vikingatid

L1959:2603 inom Högsbo 757:50, Göteborgs socken, Göteborgs kommun
Arkeologisk förundersökning

Rapport 2026:4

© Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ 2026

Länsstyrelsebeslut dnr: 1590–2026
Uppdragsnummer i Fornreg: 202600294
Lämningsnummer: L1959:2603
Fastigheter: Högsbo 757:50, Göteborgs socken, Göteborgs kommun, Västra Götalands län
Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6395281 m, Öst 317489 m
Höjd över havet: 31–34 meter
Undersökningsområdets storlek: 314 m²
Beställare: Göteborgs kommun
Projektnummer: G2605
Projektansvarig: Magnus von der Luft
Fältansvarig: Cathrine Färnström
Övrig personal: Daniel Söderberg
För personalens meriter hänvisas till Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativs hemsida
Fältarbetstid: 2026-03-30 – 2026-04-01

Arkiv: Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ
Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen
Omslagsbild: Daniel sitter på klipphällen som tidigare utgjorde en slagplats för flinta.
Kartor och situationsplaner: Framställda av Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ med data från Fornsök och Lantmäteriet (medgivandeavtal © Lantmäteriet Dnr R50321710_140001, GSD-Terrängkartan efter Lantmäteriets Öppna data, CC0 Creative commons).

Redigering och layout: Sara Lyttkens, Berglund Lyttkens AB

Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ
Slakthusgatan 8 A
415 02 GÖTEBORG
www.riogbg.se
kontakt@riogbg.se

INNEHÅLL

Sammanfattning 1
Bakgrund 2
Undersökningsområdet 2
Tidigare fynd och undersökningar 2
Syfte 6
Metod 6
Publik verksamhet 11
Undersökningsresultat 11
    Anläggningar 15
    Fynd 15
    Analysresultat 17
Tolkning 17
Resultat gentemot undersökningsplanen 22
Antikvarisk bedömning 22
Källor 23
Bilagor 25

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar 26
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar 27
Bilaga 3. Fyndlista 28

Figur 1. Översiktskarta Sverige med förundersökningsområdet markerat med ring. Skala 1:500 000.

L1959:2603 inom Högsbo 757:50
Göteborgs socken, Göteborgs kommun

Arkeologisk förundersökning

Sammanfattning

Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ har på uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götalands län genomfört en arkeologisk förundersökning av lokalen L1959:2603 inom fastigheten Högsbo 757:50, Göteborgs socken, Göteborgs kommun. Fältarbetet utfördes under tre dagar i mars-april 2026. Förundersökningen inleddes med att en del av bergshöjden, på vilken lämningen var belägen, torvades av för att undersöka möjligheten till stensättningar inom ytan. Då ingen stensättning påträffades grävdes efter avtorvning totalt 15 grävenheter runtom berget. Totalt påträffades 161 slagna flintor. Av dessa utgjordes två av föremål i form av ett kölformat redskap och en skrapa.

Lämningen bedöms som en tillfällig aktivitetsyta/slagplats för flinta som tillkommit under mellanmesolitikum/senmesolitikum-neolitikum. Utifrån fördelningen av fyndmaterialet och lokalens topografi bedöms aktivitetsytan ha haft en huvudsaklig utbredning om cirka 156 m2 och varit som störst omkring 22 meter i Ö-V riktning och omkring 8 meter i N-S riktning. En anläggning dokumenterades och tolkades som en rest av en härdbotten då den innehöll sot och skörbränd sten, och enstaka brända flintor förekom i anslutning till anläggningen.

Efter avslutad arkeologisk förundersökning av L1959:2603 anser Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ att fornlämningen är att betrakta som undersökt och borttagen och att lagskyddet kan lyftas.

Bakgrund

Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ har på uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götalands län genomfört en arkeologisk förundersökning av L1959:2603 inom fastigheten Högsbo 757:50, Göteborgs socken, Göteborgs kommun. Fornlämningen utgjordes av en stenåldersboplats i form av en mindre aktivitetsyta på en bergshöjd. Bakgrunden till uppdraget är att Göteborgs kommun planerade att anlägga en stadsdelspark i enlighet med lagakraftvunnen detaljplan och hade därför ansökt om tillstånd till borttagandet av fornlämningen.

Undersökningsområdet

Boplatsen L1959:2603 är belägen på en brant berghäll, cirka 33 meter över dagens havsnivå inom fastigheten Högsbo 757:50 i Göteborgs socken, Göteborgs kommun (figur 1–3). Berget är bevuxet med mestadels tallar men även enstaka lövträd i form av ekar och björkar. I östra sluttningen är lövträden mer rikliga. Mot toppen av berget finns flera platåer och högsta punkten sticker upp som ett kalt impediment mot öster (figur 4). Bergsknallen innehåller flera svackor. Undergrunden runtomkring berget består av glacial lera och, i väster, postglacial lera (SGU 2026a).

Öster om fornlämningen breder Änggårdsbergens naturreservat ut sig. Naturreservatet är ett bergsområde med branta bergsryggar men såväl dalgångar med mindre sjöar eller mossar. Fornlämningarna i området hittas ofta på bergspartierna på olika höjd över havet. Närmast öster om den aktuella fornlämningen ligger stenbrottet L1960:1540, vilket är ett pegmatitbrott, cirka 70x60 meter stort (Ö-V). Brytningen startade 1945 men avslutades redan 1950.

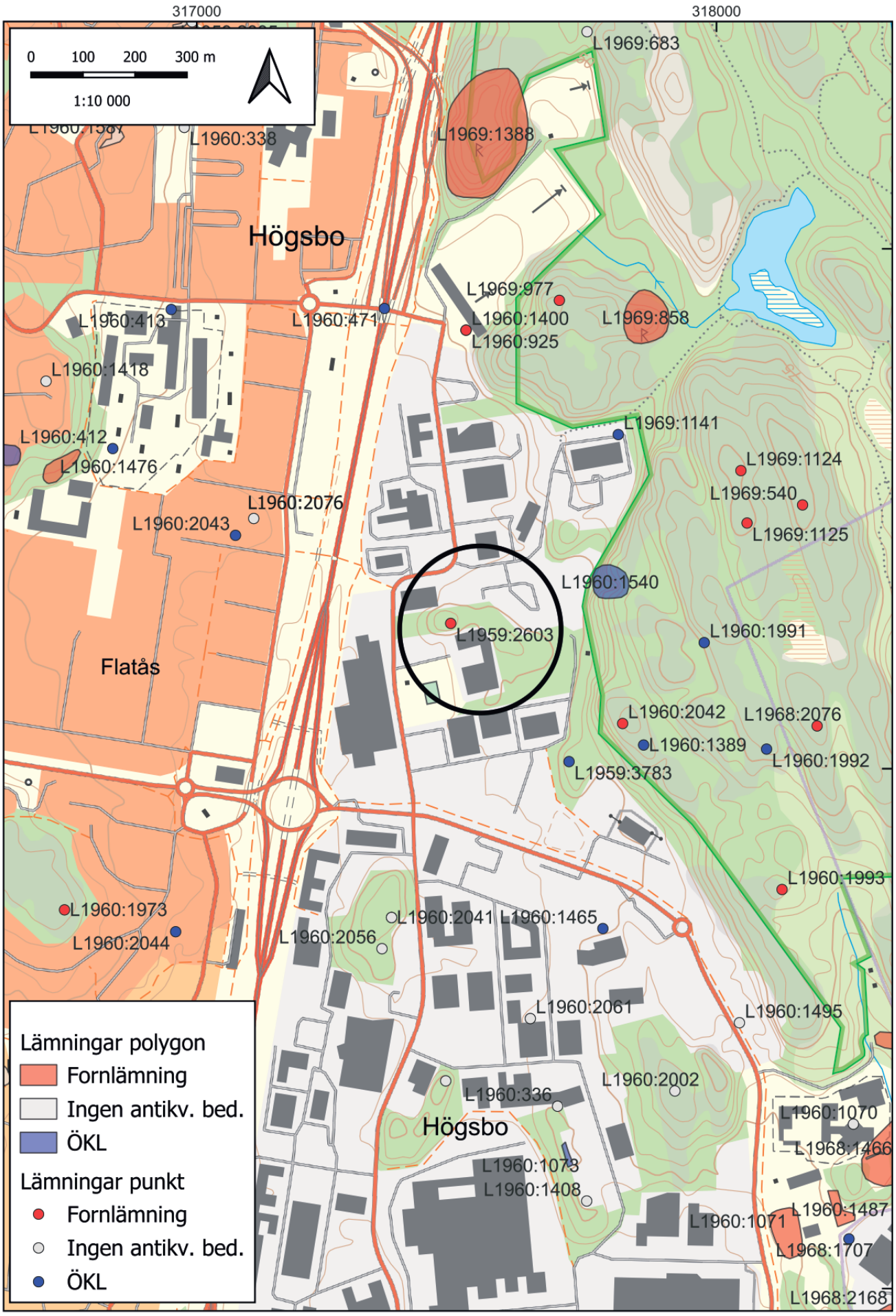
Tidigare fynd och undersökningar

L1959:2603 påträffades vid utredning genomförd av Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ sommaren 2017. I utredningsrapporten beskrivs lämningen som en möjlig grav i form av en stensättning (Aldén Rudd 2017). I Fornsök (2026) var dock lämningen registrerad som en boplats med följande beskrivning: ”*Boplats, osäker utbredning, 16 m l (NV-SÖ). Fynden bestod av 5 flintor varav 1 avslag, 2 splitter och 2 övrigt slagna som påträffades i provgropar. I provgrop påträffades även ett stenlager och en anläggning med kol och sot.*” Det var detta stenlager som tolkades som en möjlig grav. Med hänsyn till topografi och fornlämningsmiljö tycktes tolkningen av lämningen som en möjlig ensamliggande stensättning fullständigt rimlig.

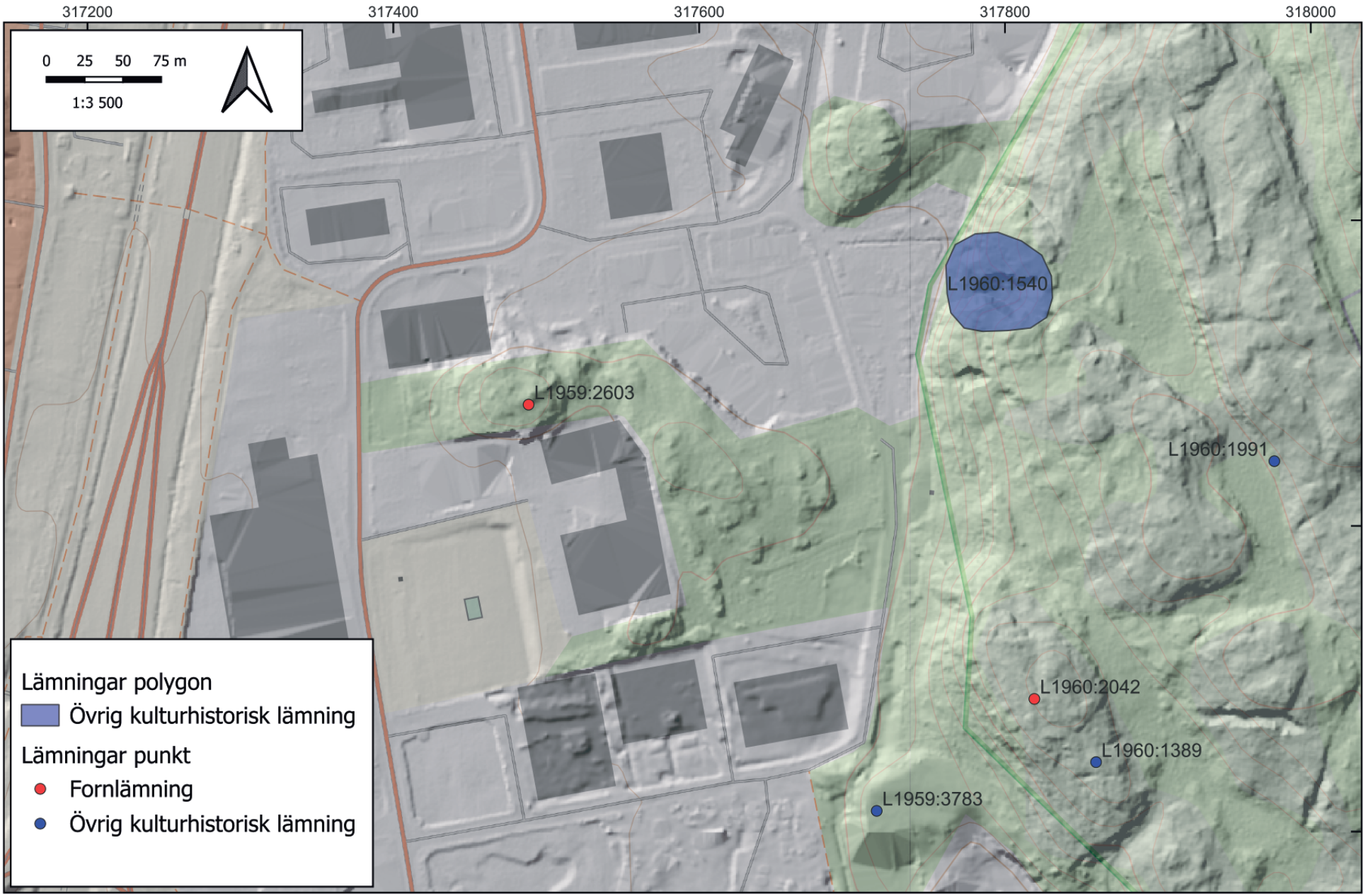
Vid utredningen 2017 handgrävdes sju provgropar och i två av dessa, PG2 och PG3, påträffades flintavslag och splitter. I PG2 påträffades anläggningen A1 som tolkades som en stensättning. Anläggningen beskrivs inom provgropen vara 0,40x0,50 meter stor och 0,40 meter djup men fortsätta utanför provgropen mot norr, öster och väster. Den totala utbredningen var inför förundersökningen med andra ord okänd. Fyllningen beskrevs bestå av svart sotig sand med större stenar. Ett avslag påträffades under stenarna och ett kolprov daterades till 3611 +/- 29 BP okalibrerat, 2040–1880 BC kalibrerat, det vill säga senneolitikum (Aldén Rudd 2017).

Fynden av avslag och splitter från utredningen tänktes inför förundersökningen kunna indikera en slagplats liknande vad som dokumenterats vid lokalen L1960:2076. Fornlämningen L1960:2076 var en oregelbunden stensättning, ^{14}C-daterad till förromersk järnålder utifrån fynd av människoben, belägen cirka 400 meter öster om L1959:2603, på andra sidan Dag Hammarskjöldsleden. Graven slutundersöktes av Rio Kulturkooperativ 2011. Vid undersökningen insamlades fler än 6 800 flintavslag, splitter och redskap in, varav fler än 4 000 bestod av splitter. Analys visar att flintan härrörde huvudsakligen från senneolitikum till mellersta bronsåldern. Speciellt noterbart var en fyndkoncentration av slagen flinta som påvisar att stora bifaciala föremål (dolkar eller skäror) har tillverkats på platsen (Aldén Rudd et al. 2020). Läget för stensättningen påminde om läget för L1959:2603 och platserna ligger endast cirka 400 meter från varandra på motstående berg i samma dalgång.

Cirka 1,4 kilometer sydost om det aktuella förundersökningsområdet, vid Tosthults gamla bytomt, finns en registrerad stenåldersboplats, L1968:2061. Boplatsen slutundersöktes 1989 av UV Väst (Arkeologerna). Boplatsen hade en ungefärlig utsträckning på cirka 200x50 meter och innehöll stolphål, härdar och eventuellt flatmarksgravar med brända ben och hartstätningsfragment. På platsen tillvaratogs 24 fynd, där 22 var av flinta. Resterande två fynd var av förhistorisk keramik. Flintan bestod bland annat av en kärnyxa, fragment av en kärnyxa, fragment av en slipad yxa, fragment av tångpilspets, en borrspets, en rundskrapa, plattformsavslag, spån och spånfragment, avslag och en skärva med slipspår (Fornsök 2026).

Figur 2. Fornlämningsbilden kring boplatsen L1959:2603 i Högsbo. Förundersökningsområdet är markerat med ring. Skala 1:10 000.

Figur 3. Översiktskarta mot terrängskuggning med den närmsta fornlämningsmiljön. Skala 1:3 500.

Figur 4. Den högsta punkten på berget. Innan avtorvning. Foto mot O.

Cirka 200 m sydväst om ovan nämnda fornlämning ligger L1968:1466, ett boplatsområde som undersöktes 1989 av UV Väst. Under undersökningen påträffades två härdar och tre avfallsgropar. Fynden bestod av förhistorisk keramik, flintavslag och mikrospån. Östra delen av området undersöktes året därpå och då framkom slagen eller krossad kvarts, enstaka flintavslag, mikrospån samt keramikskärvor, samt en härd som fick ^{14}C-datering till förromersk järnålder. En arkeologisk förundersökning gjordes även 2008, också av UV Väst, då påträffades två stolphål, en kokgrop, tre pinnhål, en avfallsgrop samt två kulturlagerrester samt fynd av keramik, brända ben, bränd lera och avslag av flinta (Fornsök 2026).

L1968:2168 är en registrerad boplats cirka 1,6 kilometer söder från det aktuella undersökningsområdet. Boplatsen har en ungefärlig utsträckning på 130x120 meter och är utredd och förundersökt av UV Väst år 1989. Vid undersökningen påträffades rester av en överlagrad boplats med ett rikt flintmaterial. Vid slutundersökning 1990 hittades stolphål, avfallsgropar, härdar och en kokgrop. Fynden utgjordes av bland annat slagg, keramik och flinta (Fornsök 2026).

Söder om det tidigare nämnda stenbrottet, på en bergshöjd cirka 65 meter över havet ligger en oregelbunden stensättning, L1960:2042 (Fornsök 2026). En bit in i Änggårdsbergens naturreservat ligger ett antal registrerade rösen på bergshöjder, bland annat L1969:1124, L1969:1125 och L1968:2076. Den förstnämnda ligger på en höjd av cirka 100 meter över havet och registrerades redan under Göteborgsinventeringen 1916 av Johan Alin. L1969:1124 är omkring 10 meter i diameter och cirka en meter hög med en grop i mitten. Enligt äldre uppgifter ska en hällkista ha funnits i rösets mitt. L1969:1125 ligger 105 meter över havet och är 6 meter i diameter och 0,8 meter hög. I mitten finns en grop som tidigare också skulle ha innehållit en hällkista men som inte går att tyda längre. L1968:2076 är lokaliserad 95 meter över havet vid ett krön på en bergsrygg och är 12x9 meter stor och cirka en meter hög (Fornsök 2026).

Registrerade fyndplatser för slagen flinta i närområdet är bland andra L1959:3783, belägen 300 meter sydöst om den aktuella lämningen. Vid L1959:3783 har påträffats ett flintavslag bredvid en kolkoncentration där kolet ^{14}C-daterades till 2040–1880 f.Kr. (kal 2 sigma) (Aldén Rudd 2017). Andra fyndplatser i närområdet är bland andra, L1960:412 (fynd av en flintskrapa, en ”flintskärva med tillknackning” och en knacksten), L1960:413 (fynd av ”redskap av flinta”), L1960:471, L1960:1465 och L1960:2043 (figur 2) (Fornsök 2026).

Syfte

Målgrupper för förundersökningen var främst Länsstyrelsen och Göteborgs kommun. Förundersökningens syfte var ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Målet med undersökningen var att bedöma och konstatera fornlämningens karaktär och sammansättning, vilken typ av fornlämning det rörde sig om samt dess bevarandegrad och vilka anläggningar som förekom, samt tillvarata fornfynd. Efter förundersökningen skulle det vara klarlagt om fornlämningen bestod av olika delar som bedömdes höra samman funktionellt, kronologiskt och rumsligt. Efter förundersökningen skulle det också vara klarlagt om det fanns flera olika fornlämningar inom undersökningsområdet.

Metod

Under utredningen hade fynd och anläggningar påträffats i två progropar, PG2 och PG3. PG2 skulle innehålla fynd av flinta samt en anläggning i form av en potentiellt ensamliggande stensättning, medan PG2 innehöll en mindre mängd slagen flinta (Aldén Rudd 2017). Fältarbetet inleddes därför med att toppen av bergsknallen, en yta om cirka 25 m2, kring den tidigare observerade anläggningen torvades av för hand i hopp om att påträffa en stenpackning (figur 5–6). Innan detta påbörjades hade även ytan metalldetekterats för att söka eventuella metaller om platsen innehöll en metalltida grav (figur 7). Då endast mindre koncentrationer av naturligt ansamlad sten påträffades kunde det i ett tidigt skede konstateras att bergsknallen inte innehöll några stensättningar eller packade bergsskrevor (figur 8). Däremot påträffades fynd av slagen flinta.

Metoden övergick från avtorvning till rutgrävning. Grävenheterna grävdes för hand då en grävmaskin med svårighet hade tagit sig upp på berget. Totalt handgrävdes 15 grävenheter varav majoriteten var 1x1 meter i storlek. Alla grävenheter och anläggningar mättes in med RTK-GPS. Grävenheterna dokumenterades med beskrivning

Figur 5 (ovan). Arkeolog Daniel Söderberg jobbar med att torva av berghällen. Foto mot O.

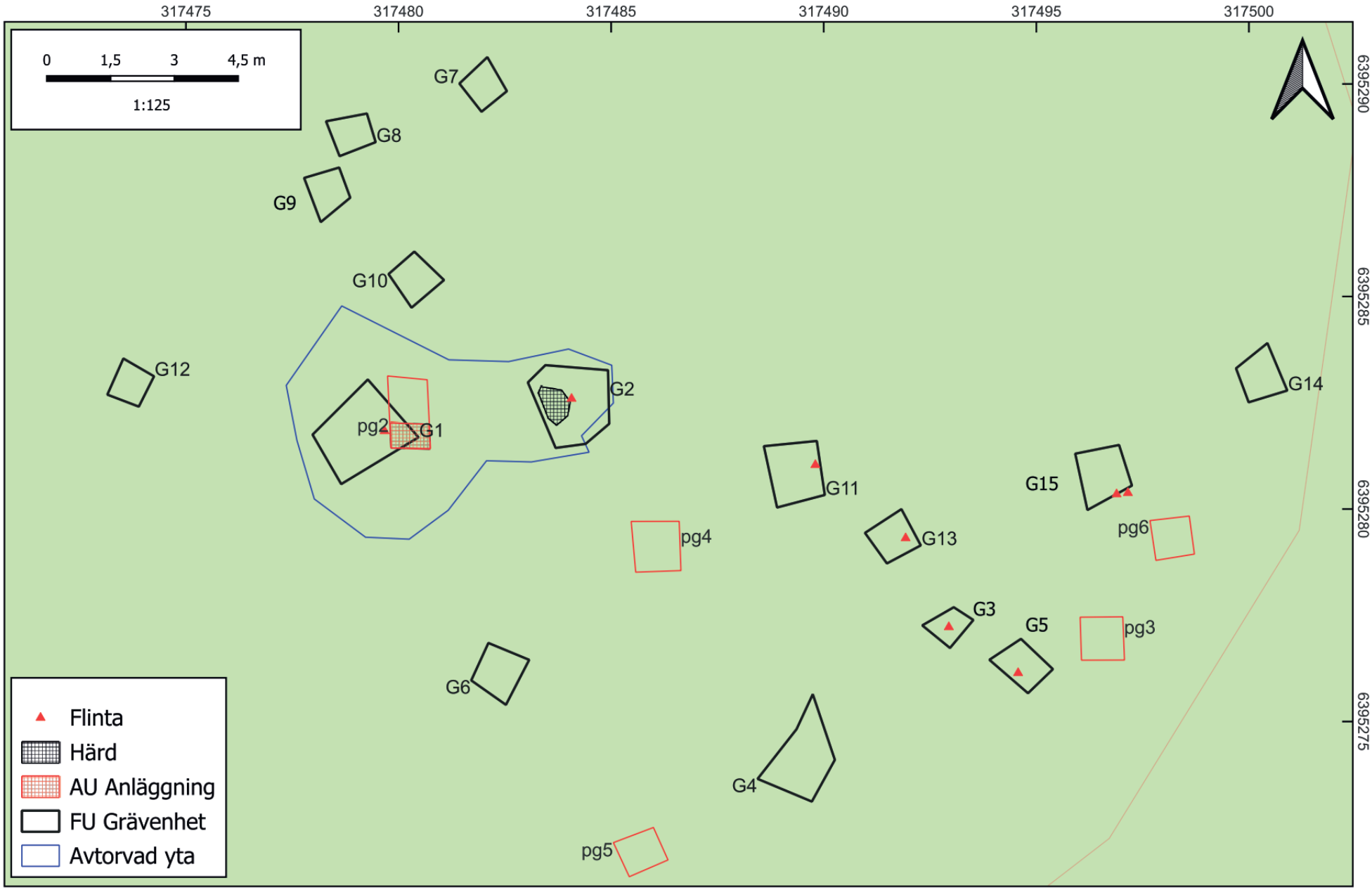
Figur 6 (t.h.). Daniel sliter på med avtorvningen. Notera den stora mängden rötter som bildat en tjock rotfilt på bergshällen. Foto mot V.

Figur 7. Metalldetektering av ytan genomfördes innan avtorvningen inleddes. Inga metallfynd av arkeologisk natur framkom. Foto mot V.

Figur 8. Del av den stensamling i G1 som under utredningen påträffades i PG2 och då tolkades som en möjlig stensättning. Foto mot N.

Figur 9. Översiktskarta över förundersökningens grävenheter och utredningens provgropar samt fynd och anläggningar.

och fotografi med surfplatta i programmet ARKEO. Anläggningar mättes in och fotograferas i plan samt beskrevs digitalt innan genomgrävning. Fyndmaterialet punktinmättes som en fyndenhet och kopplades till grävenhet och lager. Då hällristningar i form av exempelvis skålgropar förekommer i området, och ibland påträffas vid eller under stensättningar och på hällar undersöktes bergsknallen med detta i åtanke. Några ristningar kunde dock inte observeras.

Publik verksamhet

Inga medel för publik verksamhet fanns avsatta inom projektet med allmänheten kunde följa Rio Göteborgs arbete via vår hemsida och sociala medier.

Undersökningsresultat

Fältarbetet utfördes under tre dagar i mars-april 2026. Förundersökningen inleddes med att en del av bergshöjden torvades av för att undersöka möjligheten till stensättningar inom ytan. Då ingen stensättning påträffades grävdes efter avtorvning totalt 15 grävenheter på och runtom berget, varav majoriteten var rutor om 1x1 meter i storlek (figur 9, bilaga 1). G1 och G2 var båda bergssvackor som grävdes ut på bergets västsluttning (figur 10–11).

Figur 10. Bergssvackan som benämns som G1. Foto mot O.

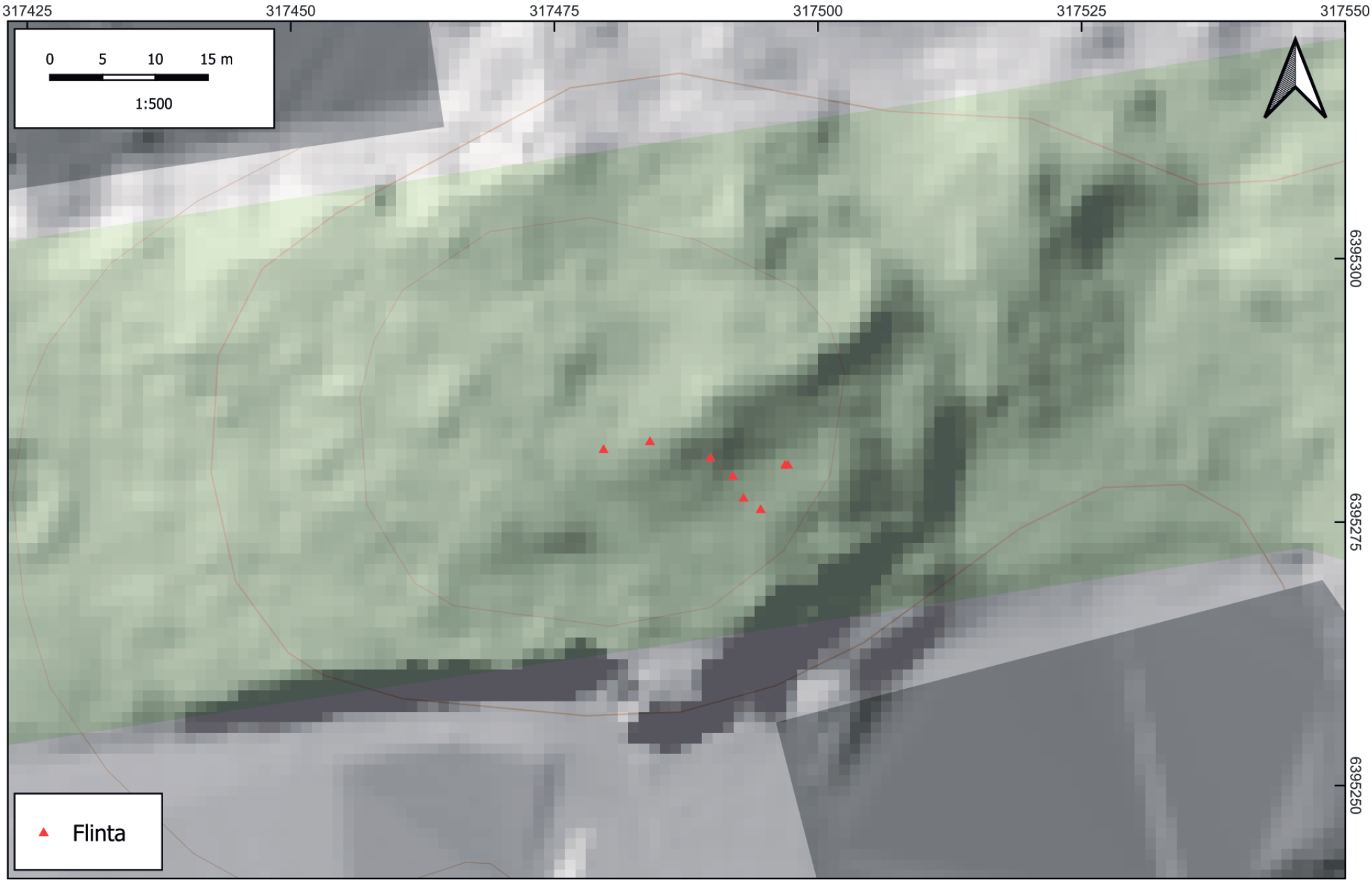

Figur 11. Snitt av bergssvackan som benämns som G2. Foto mot O.

Den generella lagerföljden kan beskrivas som cirka 0,1 meter grässvål/mossa och matjord med en tjock rotfilt följt av antingen ett siltigt humuslager med mycket rötter, eller berggrund. I de grävenheter där berget inte kom direkt under rotfilten/matjorden påträffades ett lager av fin sand.

I sju av grävenheterna påträffades slagen flinta (bilaga 3). Flintan fördelade sig i grävenheterna med koncentration till västra och södra delen av bergssluttningen (figur 12–14). Flintan kom nästan uteslutande mot botten av ett humöst lager under rotfilten, i övergången mot fin sand.

En anläggning, A1, dokumenterades i grävenhet G2. Denna anläggning tolkades som en rest av en härdbotten då den innehöll sot och skörbränd sten, och enstaka brända flintor förekom i anslutning till anläggningen. Lämningen bedöms som en tillfällig aktivitetsyta/slagplats för flinta som tillkommit under mellanmesolitikum/senmesolitikum-neolitikum. Utifrån fördelningen av fyndmaterialet och lokalens topografi bedöms aktivitetsytan ha haft en huvudsaklig utbredning om cirka 156 m2 och varit som störst omkring 22 meter i Ö-V riktning och omkring åtta meter i N-S riktning.

Figur 12. Karts över förundersökningens fyndfördelning av flinta. Notera att fynden koncentrerar sig till botten av den västra och delar av den södra sluttningen. Skala 1:500.

Figur 13. En avslagsskrapa påträffad i G2.

Figur 14. Ett borr som påträffades i G15.

Anläggningar

En anläggning, A1, registrerades under förundersökningen (figur 15, bilaga 2). Anläggningen var 0,8x0,6 meter stor och cirka 0,02 meter djup och tolkades som en härdbotten i bergssvacka G2. Två större stenar cirka 0,3x0,15x0,05 och 0,2x0,1x0,05 var placerade i ytan och dessutom förekom flera mindre, skörbrända stenar i fyllningen som bestod av fin sand med humösa inslag samt sot och kol. Härden var anlagd på ett naturligt avsatt lager av fin sand.

Figur 15. Anläggningen A1 som tolkas som resterna av en härd. Fotograferad i plan.

Fynd

Vid undersökningen insamlades ett flintmaterial till en vikt av 451 gram. All flinta som påträffades samlades in och genomgick analys. I G11 hittades modernt material i form av porslin, flintgods, glas och tegel men detta återdeponerades i grävenheten.

Flinta – Analys av Johannes Nieminen

Fyndmaterialet samlades in i samband med handgrävning av mestadels meterstora grävenheter och bestod enbart av flintartefakter. Fynden har i huvudsak registrerats med utgångspunkt i *Sorteringsschema för flinta* (Andersson et al. 1978).

Sammantaget består flintmaterialet av 161 artefakter, fördelad på 19 fyndposter (bilaga 3). Flintfynden kategoriseras som 60 avslag, 45 övrig slagen, 48 splitter, en avslagsskrapa (figur 16), en borr (figur 17), ett mikrospån, ett sidofragment och fyra spånfragment. Cirka 36% av flintorna var eldpåverkade och i G2 kom 35 avslag/övrig slagen flinta från samma nodul. Det sistnämnda pekar mot att flintreduktion skett på platsen.

Figur 16. Avslagsskrapa med möjlig neolitisk datering.

Figur 17. Borr med möjlig neolitisk datering.

Fyndmaterialet är diffust utifrån typologiska och flintteknologiska utgångspunkter. Ett fåtal av fynden uppvisar dock kronologiskt indikerande attribut. Sidofragmentet utgör ett frontavslag från en plattformkärna av konisk karaktär, vilka vanligen dateras till mellanmesolitikum. Till samma period hör högst troligt även spånfragmenten och det metriska mikrospånet (mikrospånet är inte avspaltat från en handtagskärna).

Spånfynden hör sannolikt samman med så kallad smalspånstillverkning under mellanmesolitikum (se bland annat Nordqvist 2000; Nordqvist 1999). Bland fynden finns även ett avslag som kan härröra från hörnpartiet av en mikrospånkärna. Mikrospånstillverkning introduceras i Västsverige under den senare delen av mellanmesolitikum. Det är dock först under senmesolitikum som en konsekvent och mer specialiserad mikrospånstillverkning från handagskärnor tas i bruk (se bland annat Aldén Rudd et al. 2019; Nordqvist 2000). Bland fynden kan avslagsskrapan och borren eventuellt dateras till neolitikum. Avslagskrapan uppvisar en skrapretusch som är skapad genom tryckteknik, vilket indikerar en neolitisk datering. Borren utgör ett avlångt kölformat föremål med triangulärt tvärsnitt. Kölformen är skapad genom att dorsalsidan bearbetats med avspaltningar från den ventrala sidan på ett avslag. Den distala delen är spetsformad och i den proximala delen har slagbulan tagits bort genom ett avslag. Det sistnämnda har troligen gjort i syfte att underlätta skaftning. Liknande artefakter har tidigare dokumenterats i mellanneolitiska/gropkeramiska sammanhang (Thorsberg muntligen). Det bör också sägas att senmesolitiska handtagskärnor och kölformade kärnor delvis har morfologiska likheter med den ovan beskrivna borren.

Analysresultat

Ett makroprov (P1) togs i anläggning A1 och flotterades för insamling av kol. Inget daterbart material kunde dock utvinnas ur provet.

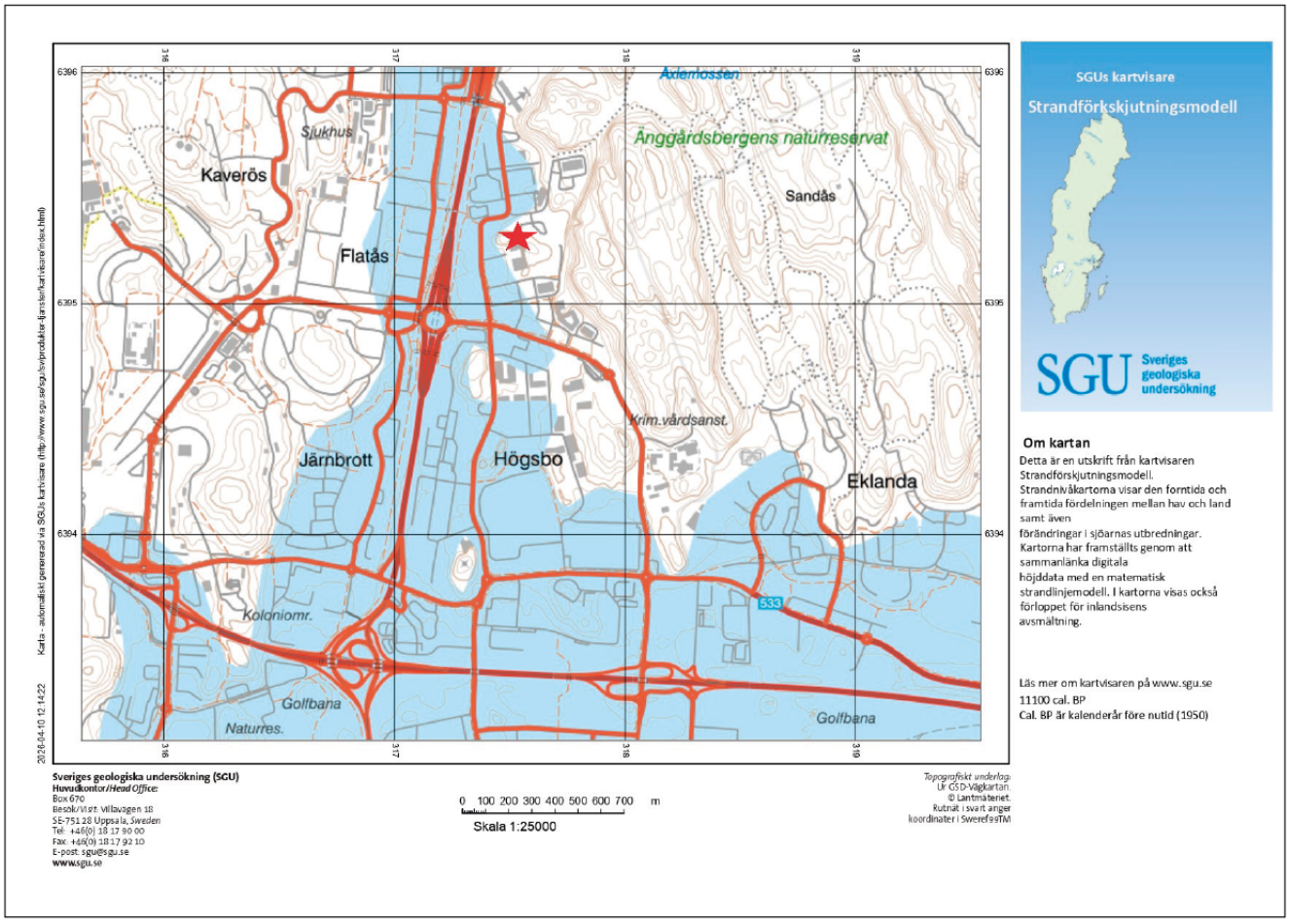
Tolkning

När den senaste istidens avsmältning för cirka 10 000 år sedan, och de stora inlandsisarna smälte var Göteborgsområdet till största delen täckt av ett ishav som erbjöd stenåldersmänniskorna en miljö rik på resurser, även om landmassan till stora delen till en början endast ett kargt och helt öppet tundralandskap (Wigforss 2005). Med tiden omvandlades landskapet från små skärgårdsöar till mer sammanhängande, kustnära, områden med berg och dalar.

De arkeologiska spåren från den mesolitisk tid utgörs framför allt av olika flintredskap och spår av redskapstillverkning, men även, i vissa fall, kulturlager och anläggningar som exempelvis härdar. I fornlämningsregistret används beteckningen ”boplats” eller fyndplats” för sådana plaster. Boplats är mer en samlingsbeteckning för de platser där få eller många föremål har påträffats och där någon form av verksamhet har ägt rum. Begreppet innefattar också till exempel rastplatser, slaktplatser och slagplatser där man tillverkat flintredskap (Wigforss 2005:36). Totalt finns i fornlämningsregistret för Göteborg finns cirka 1200 boplatser och fyndplatser från stenåldern. Sedan början på 1960-talet har någon form av utgrävning gjorts på cirka 335 boplatser/fyndplatser daterade till stenåldern. Uppskattningsvis kommer drygt 90 % av dessa föremål från den äldre stenåldern (Wigforss 2005).

L1959:2603 ligger på en bergshöjd cirka 33 meter över havet och ytan har varit tillgänglig för mänsklig verksamhet från omkring 11 100 BP då den lilla bergsknallen för första gången efter isens tillbakadragande reste sig ur havet och befann sig vid stranden an en vik (figur 18, SGU 2026b). Fyndmaterialet och utredningens ^{14}C-datering ger dock inga indikationer på mänsklig aktivitet på ytan så tidigt som 11 100 BP.

Flintmaterialet som påträffades vid förundersökningen är mestadels intetsägande i sin karaktär, men vissa uppvisar dock kronologiskt indikerande attribut. En plattformkärna av konisk karaktär, förekommer och dessa dateras vanligen till mellanmesolitikum. Till mellanmesolitikum hör högst troligt även spånfragmenten och ett metriskt mikrospån. Ett avslag härrör möjligen från en mikrospånkärna vilket skulle kunna indikera dateringar även till senmesolitikum. Avslagsskrapan och borren kan eventuellt dateras till neolitikum. ^{14}C-provet från utredningen gav en datering till senneolitikum. Det finns alltså ett visst spann bland dateringarna som kan indikera flera korta besökstillfällen under en lång tidsrymd. Dessa ögonblicksbilder av tillfälliga vistelser är inte helt vanliga att upp-

Figur 18. Strandlinjen vid 11 100 BP vid lokalen. Karta i skala 1:25 000.

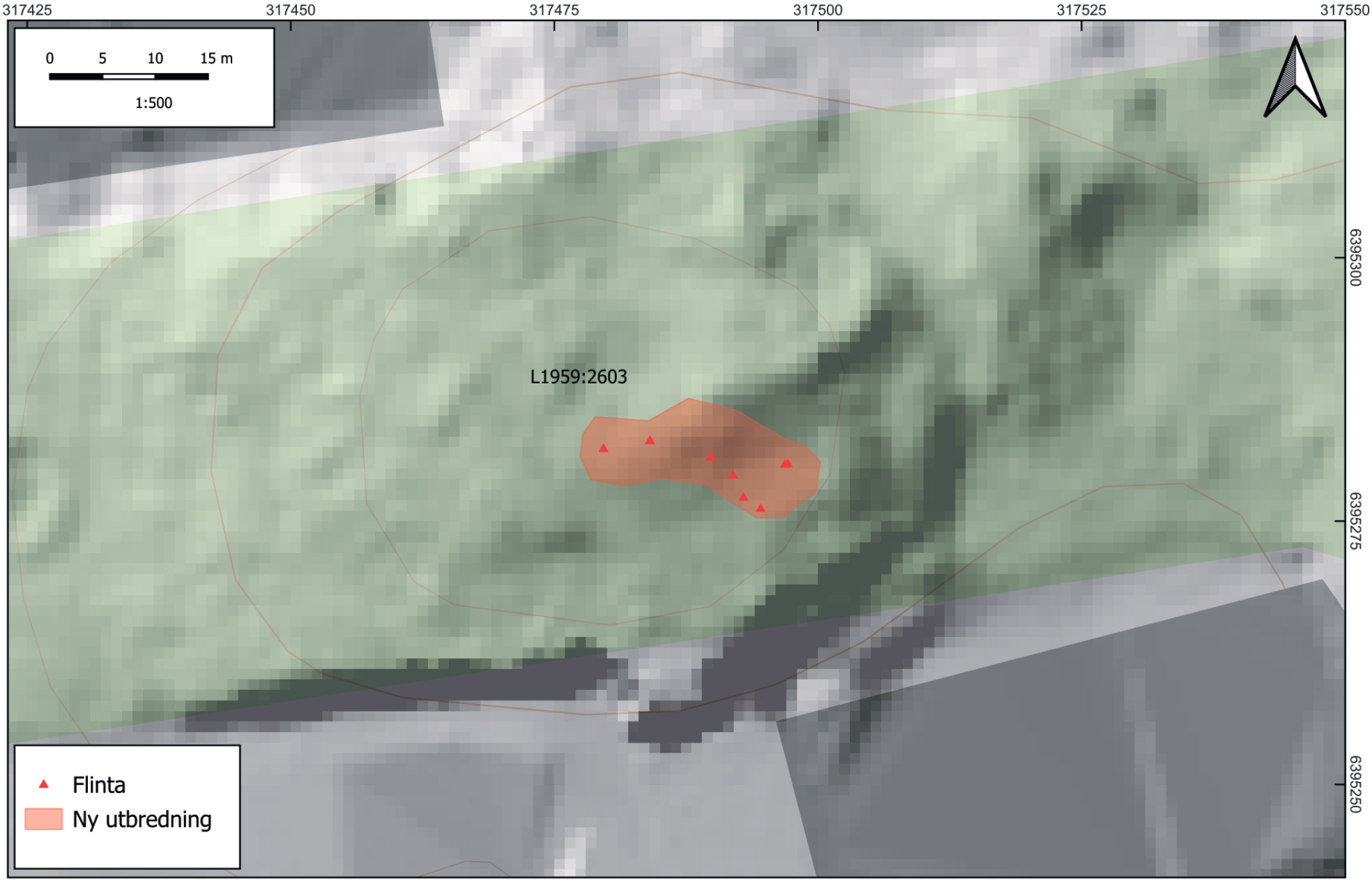
täcka i landskapet i dag, då fyndmaterialet inte sällan är magert och människorna inte lämnat särskilt många andra spår efter sig, förutom möjligen enstaka härdar. Lokalen blir därmed en viktig pusselbit i förståelsen av stenåldersmänniskans rörelse- och aktivitetsmönster.

L1959:2603 tolkas som en tillfällig aktivitetsyta/slagplats för flinta som tillkommit under mellanmesolitikum/senmesolitikum-neolitikum. Utifrån fördelningen av fyndmaterialet och lokalens topografi bedöms aktivitetsytan ha haft en huvudsaklig utbredning om cirka 156 m2 på toppen av en bergsknalle. I och med att fornlämningen tidigare endast var registrerad med en punkt i Fornsök uppdaterades den aktuella utbredningen i och med denna förundersökning (figur 19).

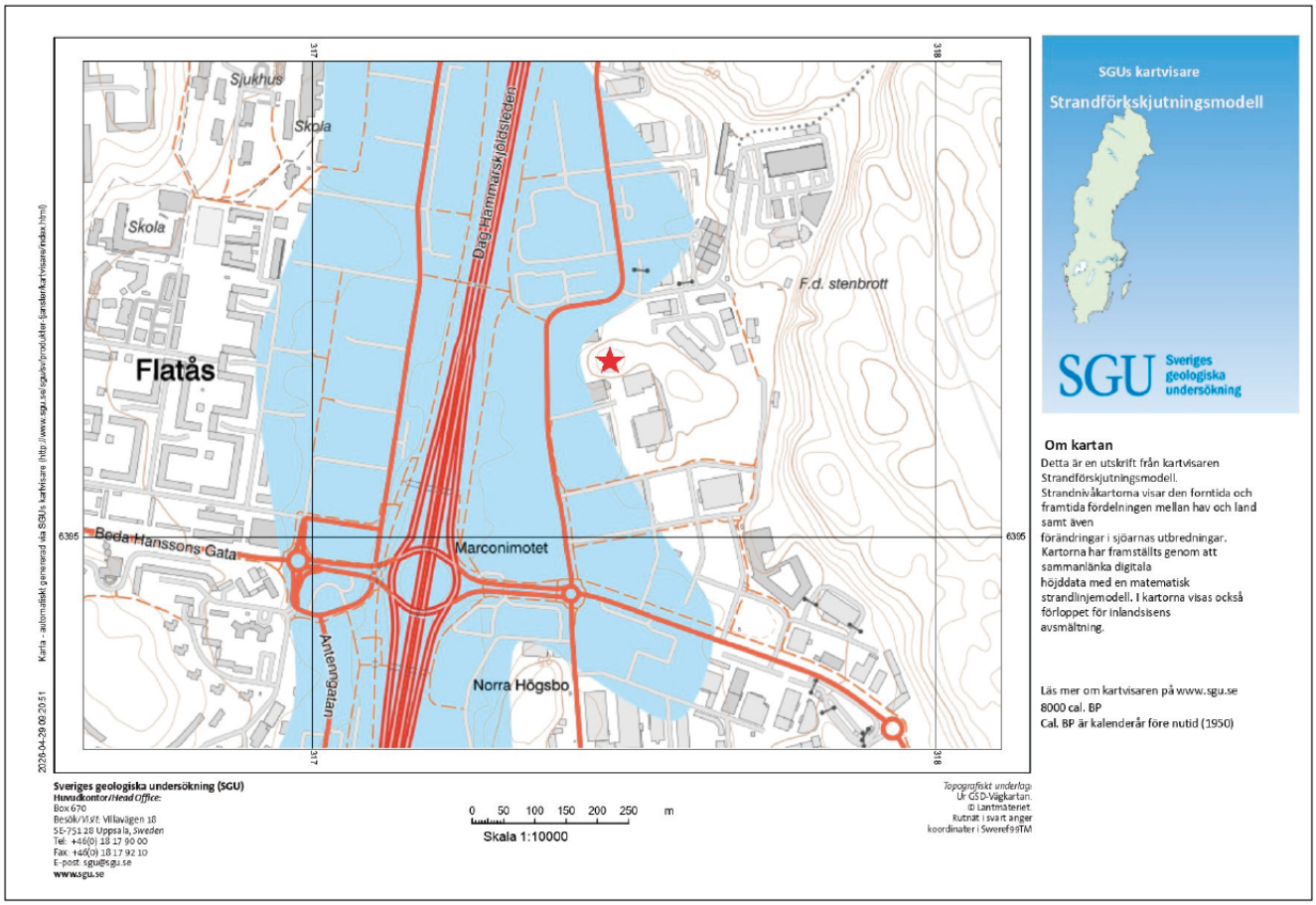
Vid övergången mellan mellanmesolitikum och senmesolitikum, cirka 8000 BP, har havsnivåerna fluktuerat en del sedan ytan såg dagens ljus men lokalen är omkring denna tidpunkt återigen strandnära i en vik (figur 20). Vid 4000 BP, omkring tiden för ^{14}C-dateringen är ytan mer inåt land men med havet synligt i horisonten (figur 21). Troligen har det under alla dessa nedslag varit en vacker plats att tillfälligt slå sig ner på.

Ytorna runtom berget är i dag kraftigt påverkade av byggnationer och markarbeten, där hela eller delar av bergsknallar under senare tid blivit bortsprängda. Den södra delen av den aktuella fornlämningen finns inte längre att beskåda, vilket innebär att den en gång i tiden skulle kunna ha haft en större utbredning mot en sydliggande bukt, där ytan i dag består av industri- och kontorsbyggnader.

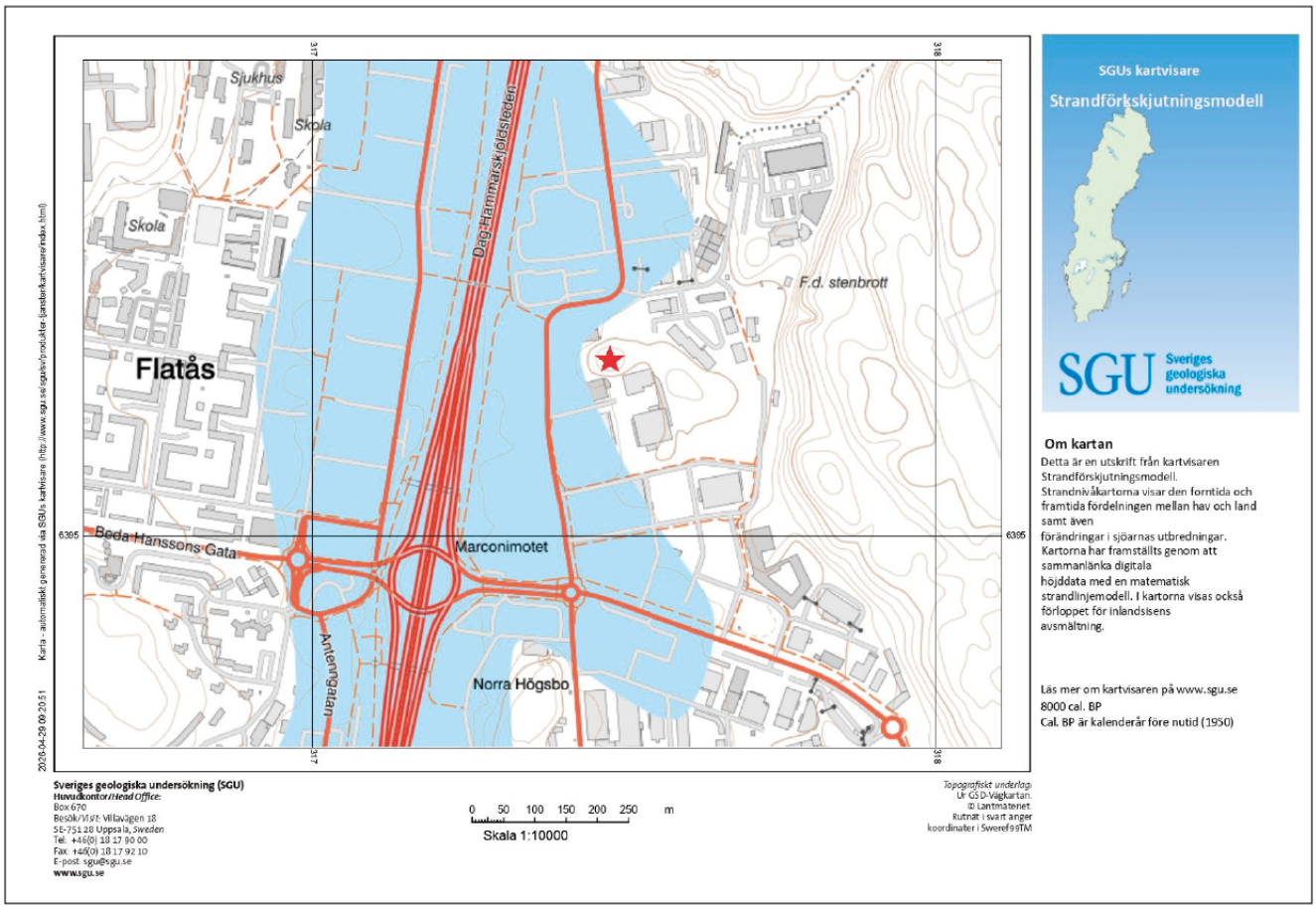
All flinta som påträffades vid förundersökningen är dittagen av mänsklig hand och slagen på plats. Människorna har suttit på toppen av bergsknallen i väst- och söderläge, eldat i bergsskrevorna, och slagit sin flinta. Splitter och avslag har sedan kanat ner längs hällarna och hamnat i skrevor och i avsatta sandlager (figur 22). En del av flintan har hamnat i härdarna vilket indikeras av att omkring en tredjedel av flintan är bränd.

Figur 19. Fornlämningens nya utbredning utifrån fyndspridningen. Karta i skala 1:500.

Figur 20. Strandlinjen vid 8000 BP vid lokalen. Karta i skala 1:10 000.

Figur 21. Strandlinjen vid 4000 BP vid lokalen. Karta i skala 1:25 000.

Figur 22. Ruta G11 grävdes nedanför en del av den södra klipphällen. Här har någon suttit och slagit flinta och låtit avfallet glida ner längs hällen för att fastna i bergssvacka och sanden nedanför. Foto mot N.

Resultat gentemot undersökningsplanen

Förundersökningens syfte var ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Målet med undersökningen var att bedöma och konstatera fornlämningens karaktär och sammansättning, vilken typ av fornlämning det rörde sig om samt dess bevarandegrad och vilka anläggningar som förekom, samt tillvarata fornfynd. Efter förundersökningen skulle det vara klarlagt om fornlämningen bestod av olika delar som bedömdes höra samman funktionellt, kronologiskt och rumsligt. Efter förundersökningen skulle det också vara klarlagt om det fanns flera olika fornlämningar inom undersökningsområdet.

Efter genomförd förundersökning och avrapportering bedömer Rio Göteborg att målen i förfrågningsunderlaget och undersökningsplanen har uppfyllts. Dock kan noteras att då undersökningsplanen skrevs utgick denna från undersökning av en möjlig ensamliggande stensättning, vilket medförde att metoden fick anpassas under utgrävningens gång. Denna ändring av metod påverkade dock inte måluppfyllelsen för uppdraget.

Antikvarisk bedömning

Efter avslutad arkeologisk förundersökning av boplats L1959:2603 anser Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ att fornlämningen är att betrakta som undersökt och borttagen och att lagskyddet kan lyftas.

Källor

Litteratur

Aldén Rudd, Petra	2017	*Högsbo 3:5 m.fl., Västra Frölunda socken, Göteborgs kommun. Arkeologisk utredning* . Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ. Rapport 2016:12.
Aldén Rudd, Petra, Olsson, Karin, Sandin, Mats & Thorsberg, Kalle	2020	*Västra Frölunda 192:1 inom Järnbrott 145:2, Västra Frölunda socken, Göteborgs kommun. Särskild undersökning* . Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ. Rapport 2020:1.
Aldén Rudd, Petra, von der Luft, Magnus & Thorsberg, Kalle	2019	*Tuve 134, 197 och 199 inom Tuve 38:30 m.fl. Tuve socken, Göteborgs kommun. Särskild undersökning.* Rio Göteborg Natur- och kultur kooperativ Rapport 2019:17. Göteborg.
Andersson, Stina; Rex Svensson, Karin och Wigforss, Johan	1978	Sorteringsschema för flinta. *FYND-rapporter 1978* . Göteborg: Göteborgs Arkeologiska Museum.
Nordqvist, Bengt	1999	Spån och spånkärnor som kronologiska markörer. *In Situ* , Västsvensk Arkeologisk Tidskrift.
Nordqvist, Bengt	2000	*Coastal Adaptions in the mesolithic. A study of coastal sites with organic remains from Boreal and Atlantic periods in Western Sweden* . GOTARC. Series B. Gothenburg Archaeological Thesis. No. 13. Göteborg.
Wigforss, Johan	2005	Äldre stenålder. Jägare och fiskare. I: Andersson, Stina & Ragnesten, Ulf (2005). *Fångstfolk och bönder. Om forntiden i Göteborg*. Göteborgs stadsmuseum, Fälth & Hässler, Värnamo, 2005.

Digitala källor

Fornsök	2026	https://app.raa.se/open/fornsok/
Sveriges Geologiska Undersökning (SGU)	2026a	Kartvisaren, jordarter: https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jordarter-25-100.html
Sveriges Geologiska Undersökning (SGU)	2026b	Strandförskjutningsmodell: https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-strandforskjutningsmodell.html

Bilagor

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar

Alla måttangivelser är i meter.

ID	Storlek	Lagerbeskrivning	Anläggningar	Fynd
G1	2x1,6	0-0,1 L1 mossa/grässvål och matjord 0,1-0,3 L2 mörkbrun, något siltig, humus och mycket rötter 0,3-0,45 L3 mörkbrun, något siltig, humus med inslag av sand. Fynd av flinta. 0,45-0,6 L4 grus och sand 0,6- berg Mindre ansamling av sten i vad som var utredningens PG2. Dock bedömd som naturlig och inte som en mänskligt skapad stenpackning.		F1
G2	1,9x1,9	0-0,1 L1 mossa/grässvål och matjord 0,1-0,3 L2 mörkbrun, något siltig, humus och mycket rötter 0,3-0,40 L3 mörkbrun, något siltig, humus med inslag av sand. Fynd av flinta. 0,4-0,5 L4 fin mörkbrun sand med inslag av kol 0,5- berg Oregelbunden bergssvacka i sluttning mot väst. Mot västra kanten av svackan påträffades en härdrest, A1. A1 var anlagd på L4, nästan direkt ovanpå berget. Flintan kom i L3 och främst mot övergången mot L4.	A1	F2
G3	1x1	0-0,1 L1 grässvål/mossa och matjord 0,1-0,3 L2 mörkbrun, något siltig, humus med mycket rötter. Fynd av flinta. 0,3- berg		F3
G4	1x1	0-0,1 L1 grässvål/mossa och matjord 0,1-0,3 L2 mörkbrun, något siltig, humus med mycket rötter 0,3-0,5 tjocka rötter och berg		
G5	1x1	0-0,1 L1 grässvål/mossa och matjord 0,1-0,3 L2 mörkbrun, något siltig, humus med mycket rötter. Fynd av flinta. 0,3-0,5 L3 grå silt och sand		F4
G6	1x1	0-0,1 L1 grässvål och matjord 0,1- berg		
G7	1x1	0-0,1 L1 grässvål och matjord 0,1- berg		
G8	1x1	0-0,1 L1 grässvål och matjord 0,1- berg		
G9	1x1	0-0,1 L1 grässvål och rotfilt med matjord 0,1-0,3 L2 humus med rikligt med rötter och enstaka stenar. 0,3-0,4 L3 gråbrun sand		
G10	1x1	0-0,08 L1 grässvål och rotfilt med matjord 0,08-0,27 L2 humus med rikligt med rötter och enstaka större stenar. 0,27- L3 gråbrun sand som övergår i grus.		
G11	1x1	0-0,015 L1 grässvål och rotfilt med matjord 0,15-0,18 L2 gråbrun sand 0,18- berg Svacka som sluttar mot öst. I djupaste delen finns L2, annars bara rotfilt direkt på berg. Flinta och kvartsnod i L2. Mycket plast och 1900-talsporslin.		F5
G12	1x1	0-0,08 L1 grässvål och rotfilt med matjord 0,08-0,3 L2 humus med rikligt med rötter och enstaka större stenar. 0,3- L3 gråbrun sand som övergår i grus. Berggrund i södra delen av gropen.		
G13	1x1	0-0,08 L1 grässvål och rotfilt med matjord 0,08-0,3 L2 humus med rikligt med rötter och enstaka större stenar. 0,3- L3 gråbrun sand som övergår i grus. Fynd av flinta. Bergrund i södra delen av gropen. Börjar på 0,2 m i söder och blir djupare norrut.		F6
G14	1x1	0-0,08 L1 grässvål och rotfilt med matjord 0,08-0,2 L2 humus med rikligt med rötter och enstaka större stenar 0,2- berg		
G15	1x1	0-0,2 L1 grässvål och rotfilt med matjord 0,2-0,4 L2 humös gråbrun sand. Fynd av flinta. 0,4-46 L3 brungul sand. Fynd av flinta. 0,46- berg		F7, F8

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar

Alla måttangivelser är i meter.

ID	Typ	Övrig Anläggningstyp	Beskrivning	Längd	Bredd	Djup	Form i plan	Prover
A1	Härd	Härdbotten	Härdbotten i bergssvacka, G2. Två större stenar ca 0,3x0,15x0,05 och 0,2x0,1x0,05 i ytan samt flera mindre, skörbrända stenar. Anlagd på L3 i G2. Sot och kol i den tunna fyllningen av fin sand med humösa inslag.	0,8	0,6	0,02	Oregelbunden	P1

Bilaga 3. Fyndlista

Fyndnr	Fältnr	Grävenhet	Lager	Typ	Undertyp	Vikt	Antal	Kommentar
1	F1	G1	L2	Avslag		21	4	1 avslag i 4 fragment. Frostsprängt.
2	F2	G2	L2	Avslagsskrapa	Enkel	33	1	Delvis tryckretusch, neolitisk?
3	F2	G2	L2	Spånfragment		4	4	Samtliga eldpåverkade, mesolitisk?
4	F2	G2	L2	Avslag		124	42	25 från samma nodul, 12 av de övriga brända,
5	F2	G2	L2	Övrigt slagen		57	35	10 från samma nodul (se ovan 25 avslag F4)14 av de övriga brända brända.
6	F2	G2	L2	Splitter		5	47	24 brända
7	F3	G3	L2	Avslag		9	1	Spånliknande med krusta.
8	F3	G3	L2	Avslag		7	6	2 brända, Ev sidoparti på mikrospånkärna (mesolitikum)
9	F4	G5	L2	Avslag		1	2	1 bränt, 1 spånlikande
10	F5	G11	L2	Avslag		8	1	
11	F5	G11	L2	Övrigt slagen		15	1	
12	F6	G13	L3	Övrigt slagen		48	5	
13	F7	G15	L2	Borr		18	1	Tresidig, kölformad bearbetning, bortagen slagbula ev för skaftning. (gropkeramisk? Kalle Thorsberg muntligen).
14	F7	G15	L2	Mikrospån		1	1	Smalt spån (mesolitikum?)
15	F7	G15	L2	Avslag		43	3	Varav 1 bränd.
16	F7	G15	L2	Splitter		1	1	
17	F8	G15	L3	Avslag		1	1	
18	F8	G15	L3	Övrigt slagen		15	4	
19	F5	G11	L2	Sidfragment		40	1	Kärna av konisk karaktär, med krusta (Mesolitisk)
						451	161	